

Ukrainan sodan vaikutuksia kalatalouteen

Luonnonvarakeskus

Jari Setälä ja Kaija Saarni

Tilanne 16.3.2022

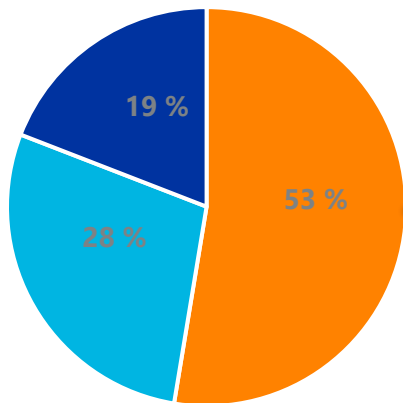
Sisälllys

1. Suomen kalan vienti
2. Suomalaisten vientiyriyten arvioita tilanteesta 2-3.3.2022
3. Vaikutuksia Venäjän kalatalouteen
4. Vaikutuksia tuotantopanosten tarjontaan, hintoihin ja kalamarkkinoihin
5. Mitä pitäisi jatkossa miettiä?

Suomen kalan vienti

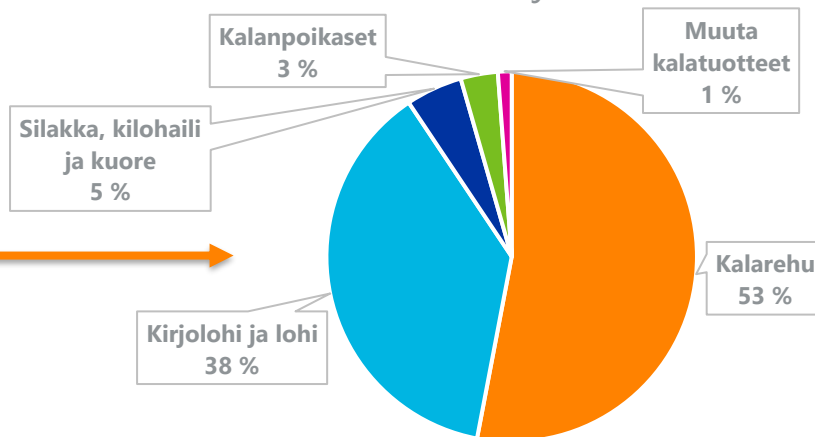
Yli puolet Suomen kalan ja kalarehun viennin arvosta sotaä käyviin maihin

Suomen kalan ja kalarehun viennin arvo vuonna 2020, 89 Milj. €



■ Venäjä, Valko-Venäjä, Ukraina ■ Viro ■ Muut maat

Viennin arvo sotaä käyviin maihin vuonna 2020, 47 milj. €

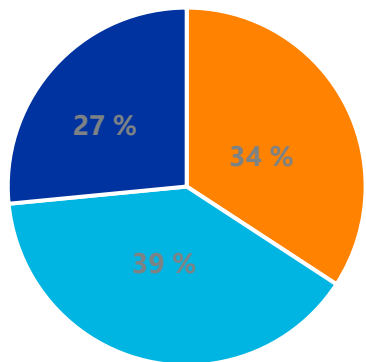


Kalarehu ja kalanpoikaset on viety Venäjälle

Norjan lohen läpivienti on vähennetty kalan viennin arvosta. Näissä arvioissa tietoa vain Venäjään suuntautuvasta kalarehun viennistä. Kuvissa ei ole kalaa, joka on viety Viroon ja sieltä edelleen sotaä käyviin maihin

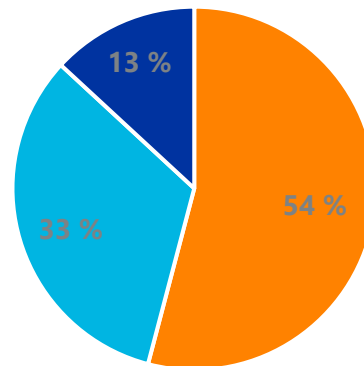
Kolmannes Suomen kalan viennistä sotiviin maihin

Suomen viennin arvo vuonna 2020
64 Milj. €



■ Venäjä, Valko-Venäjä, Ukraina ■ Viro ■ Muut maat

Viron viennin arvo
25 milj. € vuonna 2020

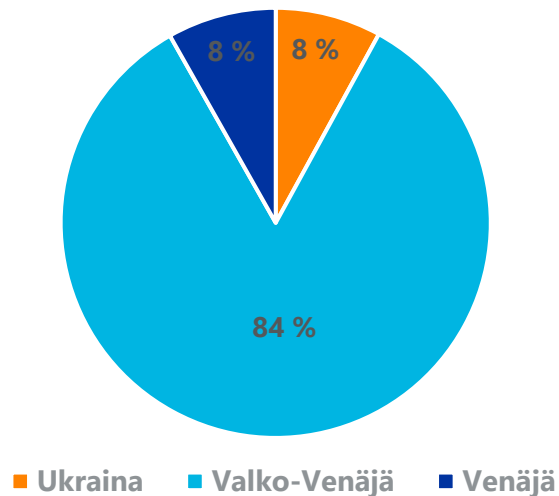


■ Lohet ■ Silakka ja silli ■ Muut kalat

Kalaa ja kalatuotteita vietiin sotaa käyviin maihin 22 miljoonan euron arvosta
Viroon viedyn silakan lopullinen kohdema voi olla osin sotia käyvissä maissa

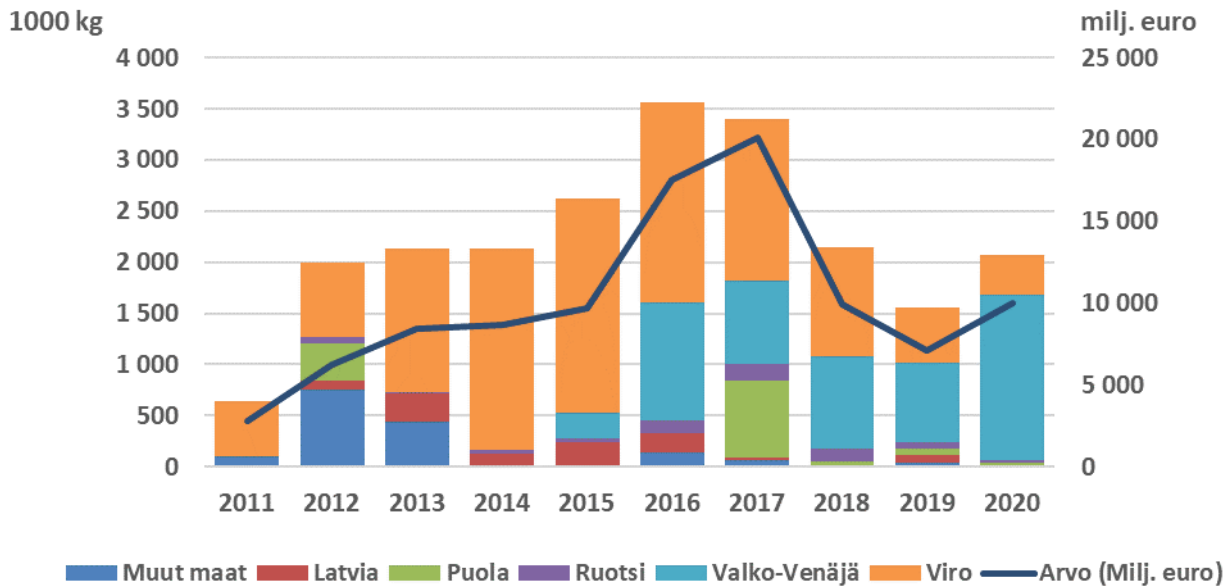
Kalan vienti sotaan käyviin maihin: Valko-Venäjä arvoltaan merkittäväntä

Viennin arvo 2020
22 Milj. €



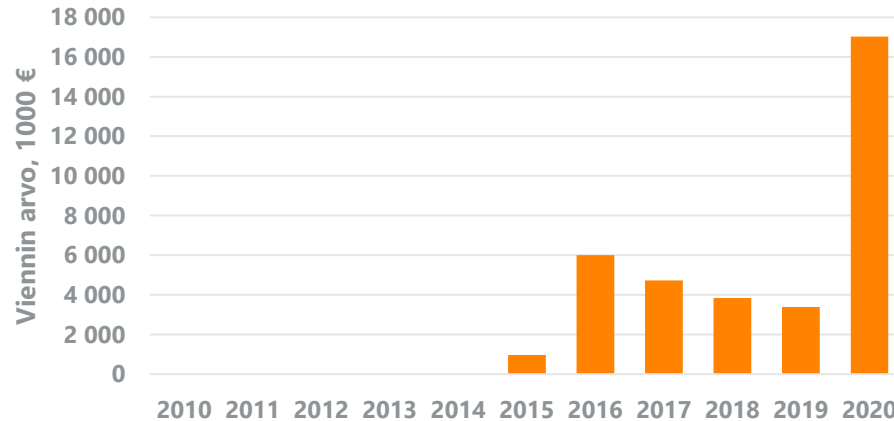
Valko-Venäjä on kirjolohen viennin merkittävin kohdema

Tuoreen peratun kirjolohen vientimäärä ja -arvo 2011-2020

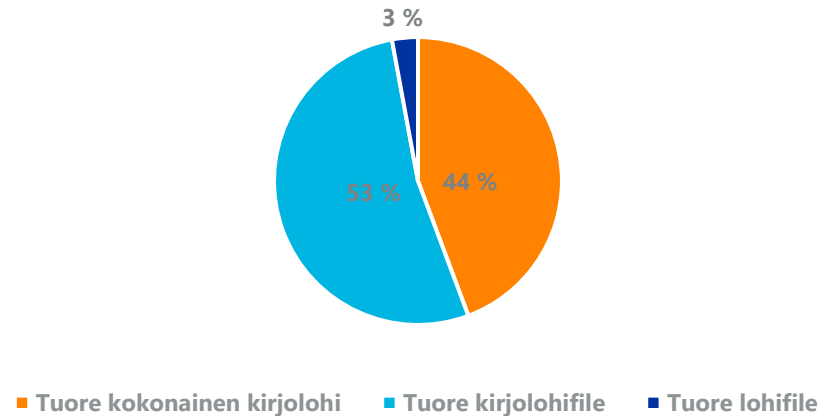


Kirjoloihen vienti Valko-Venäjälle kasvanut

Kirjoloihen vienti Valko-Venäjälle
2010-2020

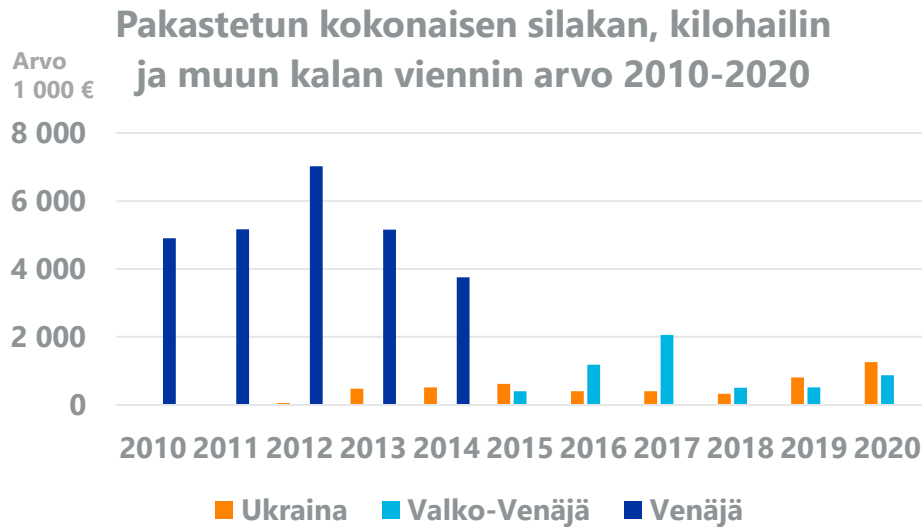


Lohikalojen viennin arvo Valko-Venäjälle
18 milj. € vuonna 2020

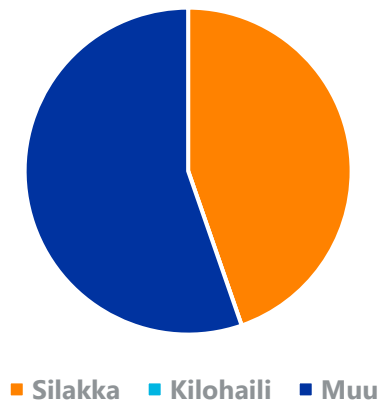


Kirjolohifileen vienti Valko-Venäjälle alkoi vuonna 2020, yli puolet arvosta oli silloin fileitä

Pakastettua silakkaa, kilohailia ja kuoretta Ukrainaun ja Valko-Venäjälle

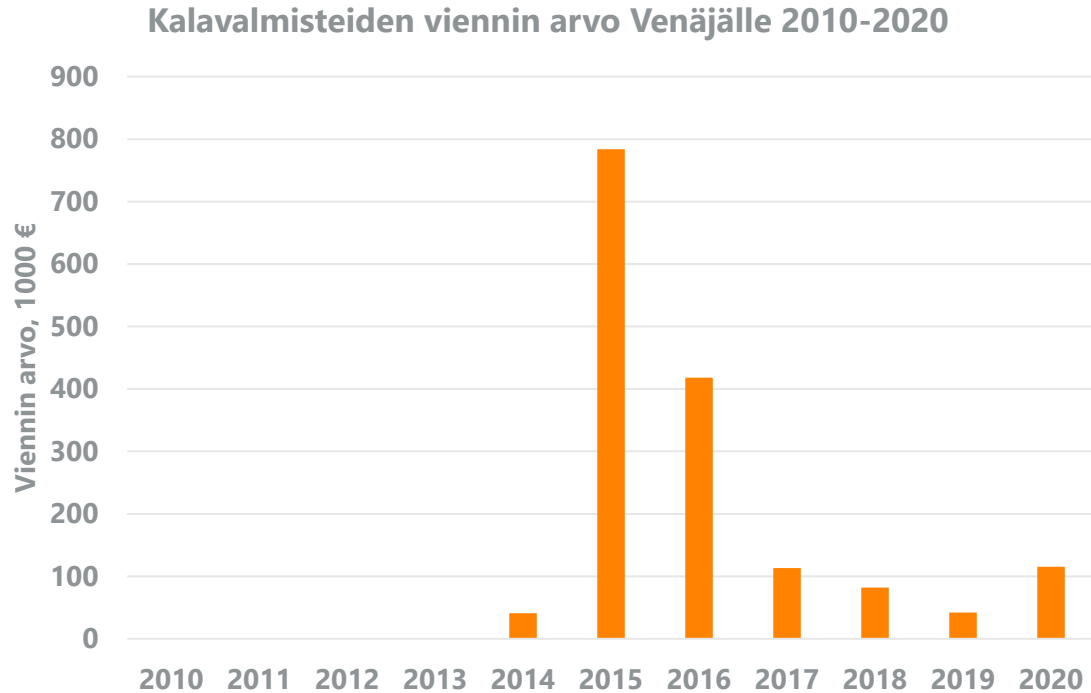


Pakastetun pakastekalan vienti Ukrainaun 2020

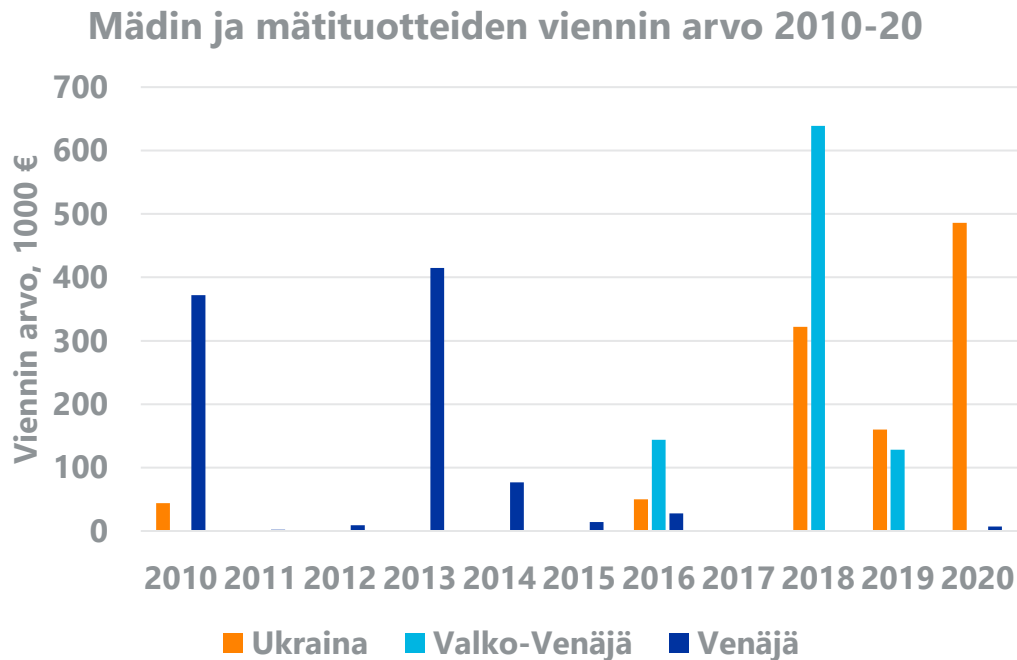


Viroon vietiin 5,8 milj. € edestä kokonaista pakastettua silakkaa ja kilohailia

Maustesilakkaa viety hieman Venäjälle

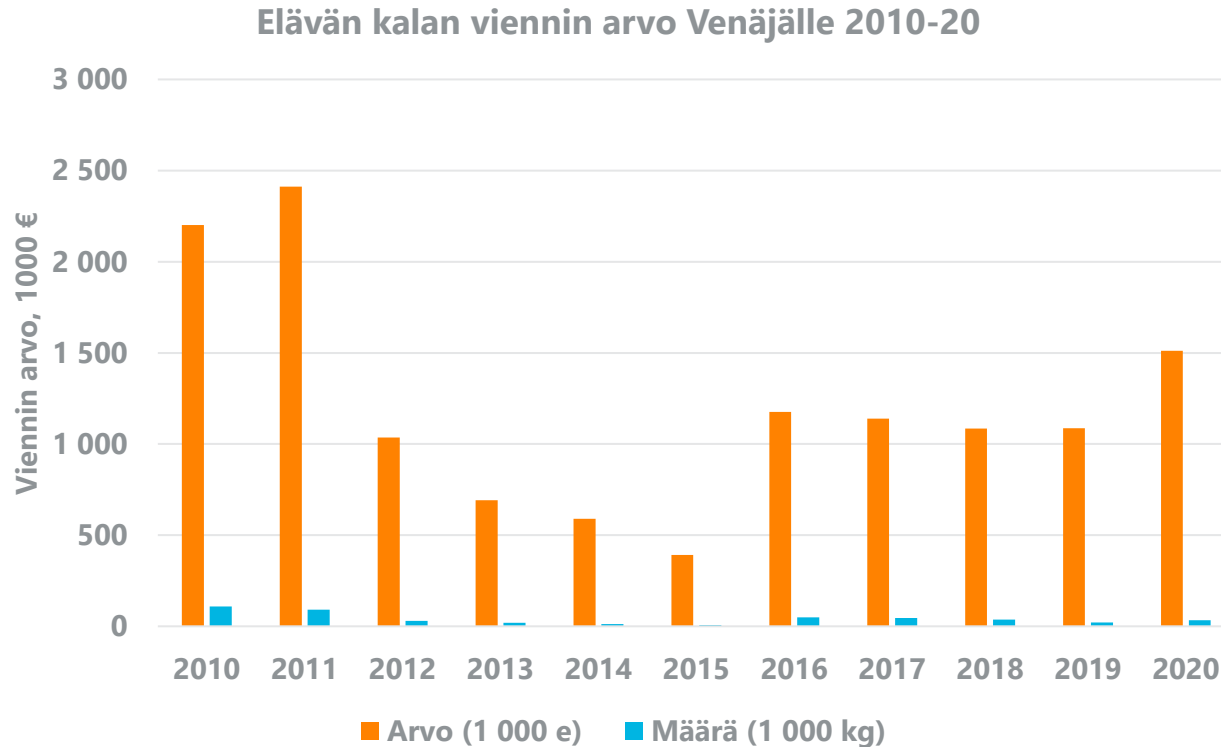


Mädin ja mätituotteiden viennissä maakohtaista vaihtelua



Vuonna 2020 näiden maiden vienti vajaa 10 % mädin ja mätituotteiden viennin arvosta

Elävän kalan Venäjän viennin arvo yli miljoona euroa



Suomalaisten vientiyritysten arvioita tilanteesta

2-3.3.2022

Epävarmuus tulevasta suuri

Eletään päivä kerrallaan

- Kalan myynti sotaa käyville maille toimii osittain, kauppaa tehdään vain ennakkomaksulla, maksuhäiriöt kasvavat, vaihtoehtoja etsitään
- Suomalaisten kalarehuvienti loppui 3.3.2022, kotimaan rehutarve turvataan
- Lohikalojen kysyntä maailmalla hyvä, kirjolohen vienti siirtynyt Valko-Venäjältä Puolaan ja Baltiaan
- Silakalle, kilohailille ja kuorelle on kysyntää, mutta elintarvikevienti Itä-Eurooppaan on osin pysähtynyt ja voi jatkossa tulla vaikeammaksi
- Jos näiden lajien elintarvikevienti sotaa käyviin maihin pysähtyy:
 - Pakastetun kalan vienti Itä-Euroopan muihin maihin lisääntyy hieman
 - Pakastetun kalan vienti kalarehuiksi kaukomaihin lisääntyy
 - Käyttö kalajauhoksi kasvaa, purkaus Viroon ja Ruotsiin lisääntyy
 - Lajittelu ja tarjonta kotimaan jalostukseen voi vähentyä

Kustannukset nousussa

- Ukrainan kautta tulee markkinoille mm. auringonkukka- ja rypsirouhetta, rypsiöljyä, härkäpapua, vehnää
 - Kalarehuteollisuudessa haettava korvaavia raaka-aineita ja tuontikanavia, hinta nousee
 - Rehun hinta nousi sodan takia yhdessä yössä 30 %
- Polttoaineen hintojen nousu on jo nyt aiheuttanut talousongelmia troolareille
 - Kalaa on myös huonosti (-20%), se on myös hyvin pientä (vain 5% fileekelpoista)
 - Markkinoiden kadottua, kannattaako enää pakastaa tai kalastaa?
- Turkistalouden odotukset romahtivat, uskottiin, että helmi-maaliskuun huutokaupoissa myydään kaikki nahat, mutta vain noin 15 % minkin ja 40 % ketunnahoista myytiin, seuraava huutokauppa huhtikuussa
- Mihin laitetaan Venäjälle kasvatetut kalanpoikaset?

Vaikutuksia Venäjän kalatalouteen

Venäläisen kalan kauppa vaikeutumassa

Venäjä on merkittävä kalastusvaltio ja kalan viejä

- Venäjä maailman suurin Alaskan seitin ja Tyynenmeren turskan tuottaja
- Norjan jälkeen toiseksi suurin Atlantin turskan ja koljan tuottaja

Venäjän kalastus ja kalan ulkomaan kauppa vaikeutumassa

- Pohjois-Amerikan jalostusteollisuus asetti tuontikiellon 25.3. lähtien venäläiselle kalalle ja kalatuotteille
- Kanada kieltää venäläiset alukset omilla aluevesillään ja satamissa
- Espanja uhkaa sulkea satamat venäläisiltä aluksilta ja kehottaa muita EU maita samaan
- Suuret logistiikkajätit lopettavat Venäjän tuonnin ja viennin

Lähde: Undercurrents news 3.3..2022

EU ei asettanut kalatuotteita koskevia pakotteita

- EU harkitsee Venäjän kalan tuontikieltoa ja sen ulottamista myös Kiinassa jalostetuille venäjäisille kalatuotteille
- EU ja UK ovat hyvin riippuvaisia Venäjän turskakalan tuonnista. EU ja UK ei ole asettanut tuontikieltoa, mutta UK laittoi 15.3. venäläiselle kalalle 35 % tuontitullin.
- Turskakalojen hinta on noussut huomattavasti muun muassa Norjassa

Venäjä ei ole enää kovin iso lohenvientimarkkina

Maailmalla tuotetusta Atlantin lohesta runsas 3 % kulutetaan Venäjällä

- 25 % on omaa tuotantoa, 25% Färsaarten ja 25 % Chilen tuotantoa (Färsaaret ja Chile jäivät tuontikiellon ulkopuolelle vuonna 2014)
- Färsaarten suurin lohentuottaja, Bakkafrøst, on joutunut julkisuuskohtaan jälkeen keskeyttämään lohenviennin Venäjälle
- Norjan isot kasvatusyritykset keskeyttivät viennin Valko-Venäjälle
 - Valko-Venäjä toi 110 miljoonalla eurolla lohta vuonna 2021
- Norjan vienti (kala + kalarehut) Venäjälle, Valko-Venäjälle ja Ukrainaan vajaa 3 % Norjan viennistä

Chilen lohenvienti Venäjälle

- 6 % viennin arvosta Venäjältä
- Chile ei ole mukana pakotteissa, mutta lohenvientivaikeudet ovat kuitenkin hyvin suuret

Venäjällä lohen kysyntä ja tuotanto ongelmassa

Venäjällä tuontilohi kallistuu

- Ruplan arvon romahdus tekee Venäjällä tuontilohesta kalliimpaa
- Venäjän talouden irrottaminen SWIFT:stä estää transaktiot suurten venäläisten pankkien ja rahoituslaitosten kanssa, minkä odotetaan vaikuttavan tuhoisasti Venäjän talouteen ja vaikeuttavan kaupankäyntiä.

Venäjällä lohen oma tuotanto vaikeutuu

- Kuolan niemimaan suurilla lohentuottajilla (Russian Aquaculture ja Russian Salmon) on läheiset suhteet Kremliin
- Venäjän lohenkasvatus täysin riippuvainen tuoduista poikasista ja rehusta
- Norjassa vientikiellot lopettaisivat smolttien viennin Venäjälle
- Biomar ilmoittanut, ettei vie Venäjälle rehuja
- Skretting ja Cargill toimittavat jatkossakin rehua Venäjälle
- Lännen pakotteet horjuttavat pankkeja. Sherbank on suurin omistaja Russian Salmonissa.

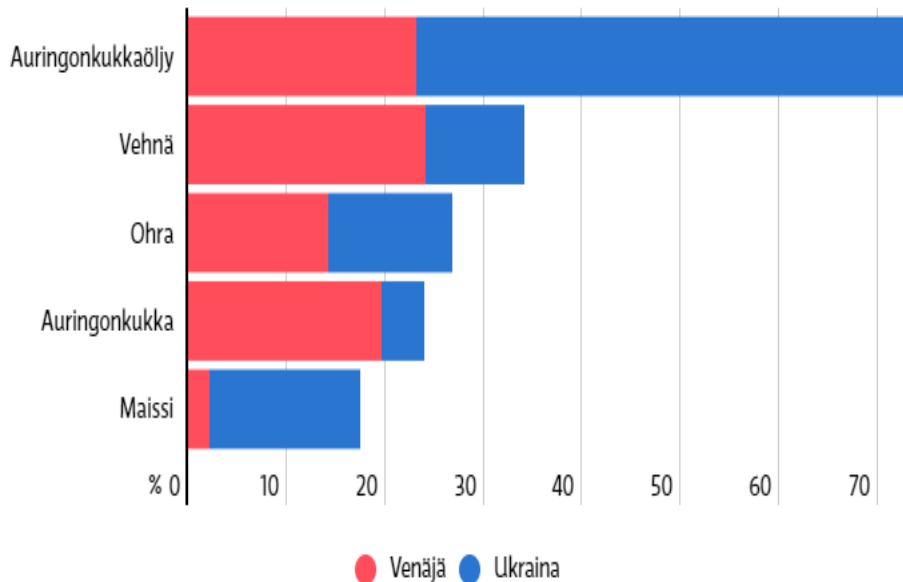
Vaikutuksia tuotantopanosten tarjontaan, hintoihin ja kalamarkkinoihin

Tuotantoketjujen toiminnat vaikeutuvat

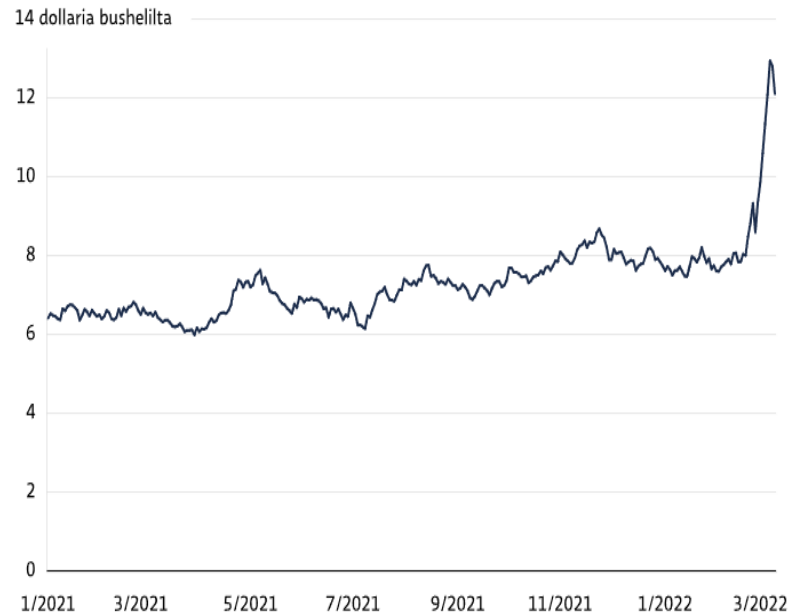
- Venäjä ja Ukraina merkittäviä lannoitteiden ja rehuteollisuuden raaka-aineiden kuten soijan ja kasviöljyn tuottajia
- Venäjä ja Ukraina vastaavat yhdessä kolmanneksen maailman vehnäkaupasta
 - Paineita markkinahäiriöille ja hinnan nousulle, vehnän hinta nousi jo korkeimmilleen 14 vuoteen
- Ukrainan vientisatamat pois käytöstä ja Turkki sulki Bosborinsalmen
 - Merkittävä vaikutuksia tuotantoketjuun
 - Vaihtoehtoisten kuljetusmuotojen suunnitteleminen nykyoloissa vaikeaa
- Ilmatilan sulut pidentävät lentoaikoja
- Energian kallistuminen, raaka-aineiden hintojen nousu ja kuljetusvaikeudet synnyttävät suuria markkinahäiriöitä

Venäjä ja Ukraina isoja toimijoita vilja- ja kasviöljymarkkinoilla

Venäjän ja Ukrainan osuus maailman viennistä 2018–2020



Vehnän futuurien hinta



Yksi yhdysvaltalainen bushel on noin 35 litraa.

Lähde: Infront, grafiikka: Samuli Huttunen / Yle

Lähde: Ifpri, Comtrade, grafiikka: Samuli Huttunen / Yle

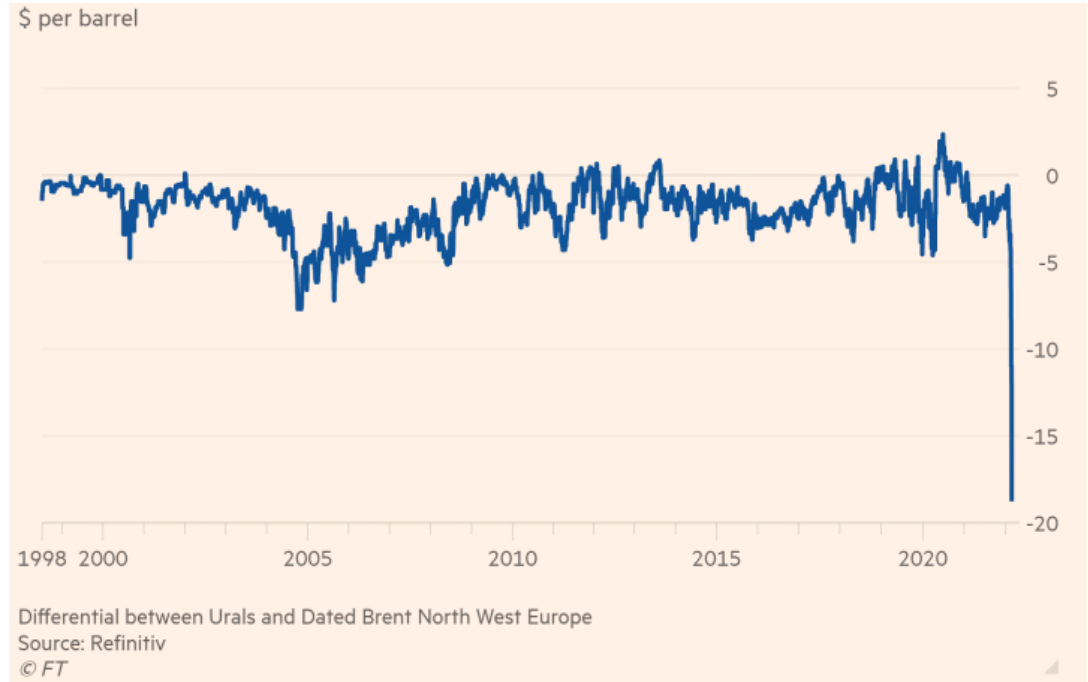
Ukraina ei pääse kylvämään
EUn viljavarastot lähes tyhjiä (MT 7.2.2022)
Maakohtaiset viennin rajoitukset kärjistävät tilannetta

Lannoitemarkkinoilla suuria epävarmuuksia

- Yaran lannoitetilausten vastaanotto oli keskeytynyt 8.-15.3.2022, koska hinnoittelu kävi lähes mahdottomaksi, 16.3. lähtien tilatut ja tuotannossa olevat tuotteet toimitetaan tiloille suunnitelman mukaisesti.
- Osa tiloista on ilman lannoitteita, toistaiseksi Venäjän tuontiin ei ole tullut rajoitteita (MT 8.2.2022)
- Viljelyvalinnoissa kiinnitettävä huomio ruoan huoltovarmuuteen

Venäjän öljyteollisuuden vaikeudet

- Venäjä on 3. suurin tuottaja maailmassa
- Eurooppa on ollut suurin venäläisen öljyn ostaja. Osuus 53%.
- Useimmat Euroopan suuret ostajat eivät hanki enää Venäjän öljyä.
- Monet jalostajat (mm. Neste) etsivät vaihtoehtoisia toimittajia



Öljymarkkinat reagoivat epävakauteen

- Öljyn kysyntä lähti kovaan kasvuun ennen sotaa
- Maailmalla ostajien öljyvarastot hupenemassa, varantoja käytetään
- Opec tulee todennäköisesti kasvattamaan tuotantoa
- USA ilmoitti lopettavansa öljyn tuonnin Venäjältä 8.2.2022
- **Hinnat kääntyivät laskuun**
Kiinan kysynnän hupertessa 8.3. jälkeen, hinta 15.3. alle 100 \$/tnr



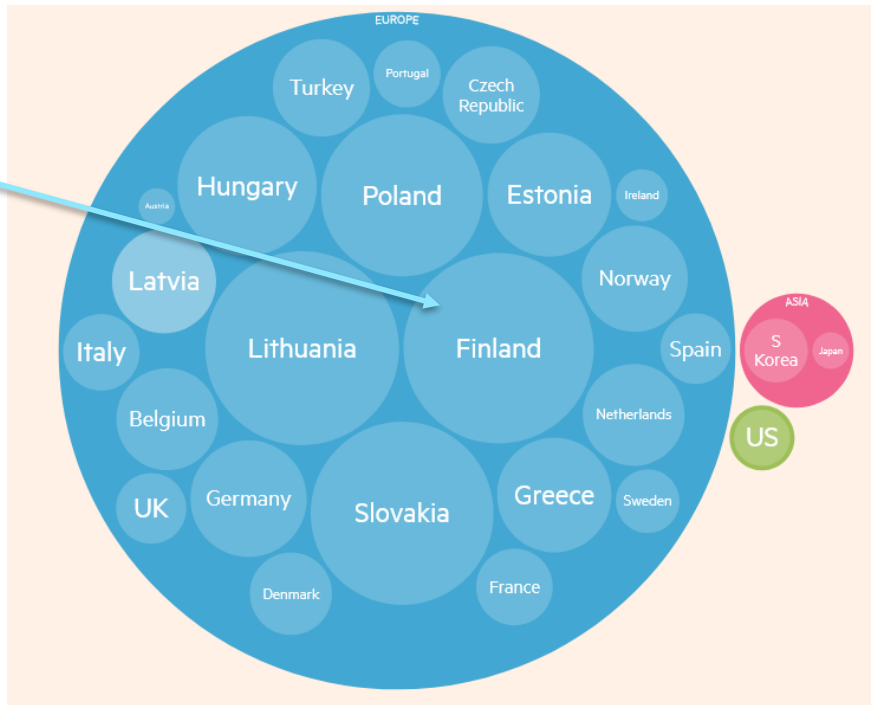
Öljyn Brent-optioiden hinta olivat hurjassa nousussa vielä 7.3.2022

Energian tuonti Venäjältä Suomeen merkittävää

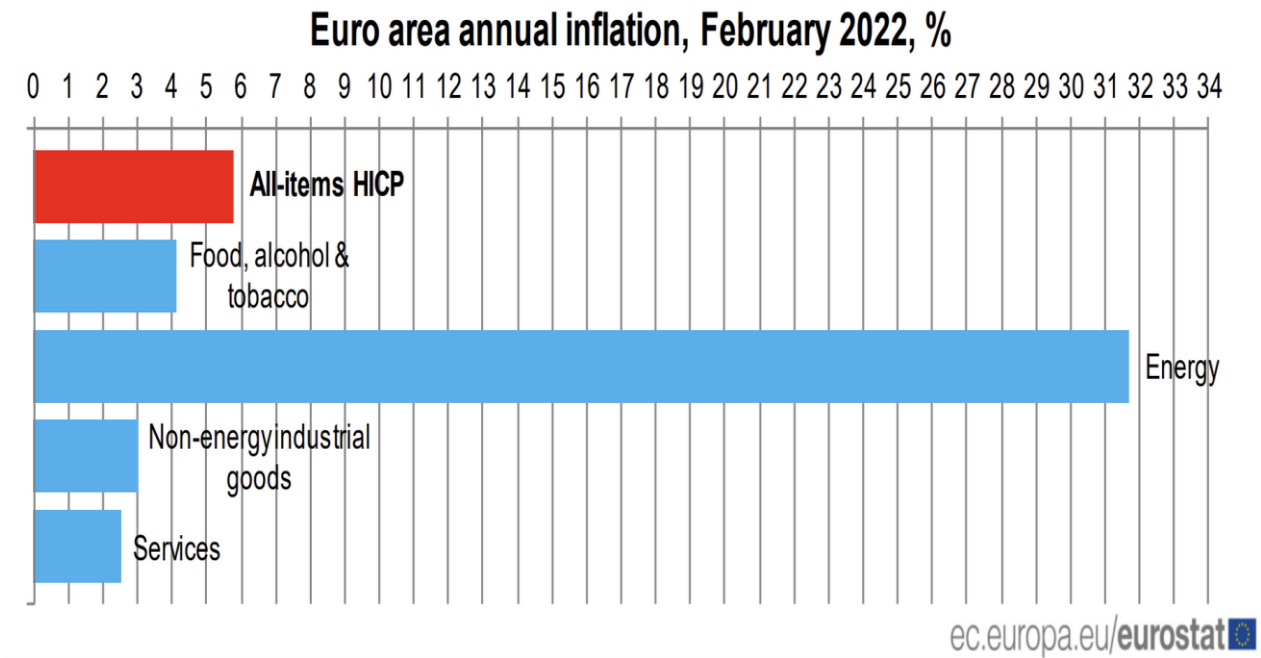
Öljyn tuontiosuus Venäjältä OECD maissa

Venäjältä tuodun öljyn osuus OECD-maissa on suurinta Liettuassa (83%) ja Suomessa (80%). Teknisesti korvattavissa, vaatii isoja investointeja Porvoon jalostamoon. Vaikuttaa polttoaineen hintoihin Suomessa.

- 2/3 maakaasusta Venäjältä
- 1/2 kivihiilestä
- 10% sähköstä (1/3 tuonnista)
- Hakkeen tuonti paikallisesti merkittävää.

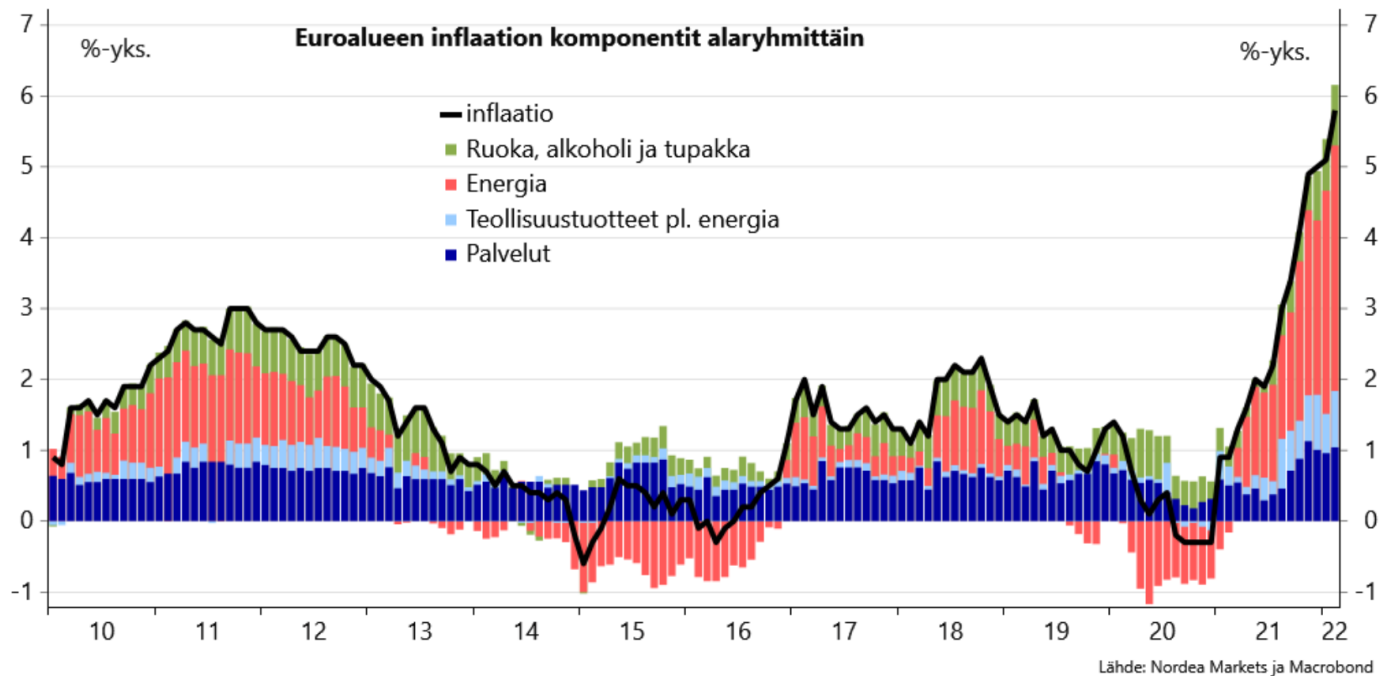


Energian hinnan nousu kiihdyttää edelleen inflaatiota



Inflaation kiihtyessä epävakaus kasvaa ja kuluttajien ostovoima vähenee

Euroopan inflaatio kiihtyi jo ennen Ukrainan sotaa



Suomen pankin ennusteet talouskehityksestä

Poikkeuksellisen tilanteen vuoksi kaksi laskelmaa kriisin vaikutuksista Suomen talouteen:

1. Vaikutukset talouskasvuun ja inflaatioon rajautuisivat pääosin vuoteen 2022 ja Suomen **talous kasvaisi noin 2 %**.
2. Suomen vientimarkkinat heikentyvät enemmän ja raaka-aineiden ja energian hinnat pysyvät sodan takia pidempään korkeina. Talouden sopeutuminen ja menetettyjen Venäjän markkinoiden korvaaminen olisi hidasta. Tällöin Suomen talouskasvu voisi jäädä vain noin **0,5 prosenttiin vuosina 2022–2023**.

Molemmissa laskelmissa Suomen **inflaatio** odotetaan nopeutuvan kuluvana vuonna **4–5 prosenttiin** lähinnä energian ja raaka-aineiden hintojen nousun myötä.

Kulutuksen kasvu jatkui, vaikka käytettävissä olevat tulot laskivat vuoden 2021 lopussa

Kotitalouksien tulot ja kulutus

miljoonaa euroa, kausitasoitettu

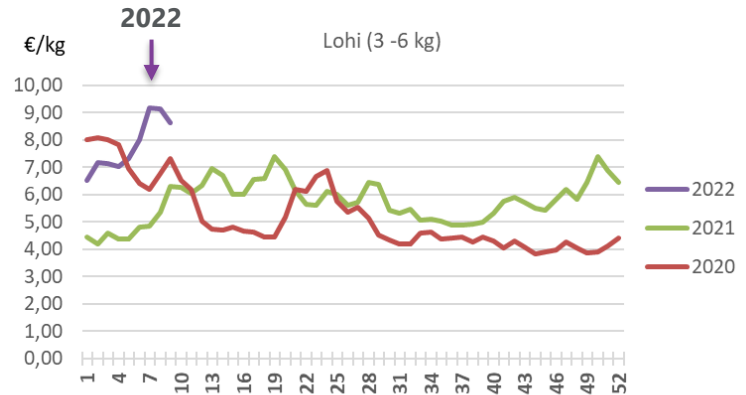


Lähde: Tilastokeskus, PTT

PTT

Lopettaako inflaatio-shokki lohijuhlat?

- Lohimarkkinat ovat tarjontavetoisia. Jos vuositarjonnan kasvu on vähintään 6%, hinta laskee. Jos kasvu jää pienemmäksi, hinta nousee.
- Vuonna 2022 tarjonnan kasvun oletetaan jäävän negatiiviseksi. Hinnat ovat olleet ennätyskorkealla.
- Energian, rehun, työvoiman hinnan nousu siirtyy lohien hintaa, jos kysyntä säilyy hyvänä. Mutta kasvava inflaatio voi myös romahduttaa kysynnän.



Euron heikentyminen lisää lohen kustannuspaineita

Euron arvon muutos suhteessa dollariin vuonna 2022



Euron arvon heiketessä tuonti kallistuu

Euron heikentymisellä on lohen tuotannossa kielteinen tuplavaikutus, koska iso osa kustannuksista syntyy dollareissa, mutta pääosa tuloista euroissa

Lohimarkkinoilla turbulenssia

- Lentorahdin ongelmat ja tilanteen yleinen epävakaus heijastuvat markkinoihin. Lennot Aasiaan pitenevät ja kallistuvat. Lohta viedään aiempaa enemmän Eurooppaan. Hinta laski 10 % viikolla 10.
- Suora lentoyhteys Bergen ja New Yorkin välillä otetaan käyttöön. Matkustajaliikenteen lisäksi käyttöön otetaan todennäköisesti myös rahtiliikenne.

Sillimarkkinat murroksessa

- Venäjän, Ukrainan ja Valko-Venäjän kysynnän oletetaan supistuvan ja hintojen laskevan.
- Edullinen silli päättyy vaihtoehtoisille markkinoille kalaöljy ja –jauhteellisuuteen kuten tapahtui Krimin kriisin aikana.
- Kevätsillin kalastus on käynnissä Norjassa. Vienti Itä-Eurooppaan jatkuu, jos mahdollista.
- Muutoksia kauppavirroissa: Nyt viedään suuria määriä Afrikkaan ja Länsi-Eurooppaan.
- Jos kriisi jatkuu, Venäjän saaliit päättyvät kotimarkkinoille ja vienti perinteisiin maihin – Nigeria, Ghana ja Egypti –supistuu. Euroopan maiden vienti saattaa uudelleen suuntautua näihin maihin.

Ukrainan kalanjalostus vaikeuksissa

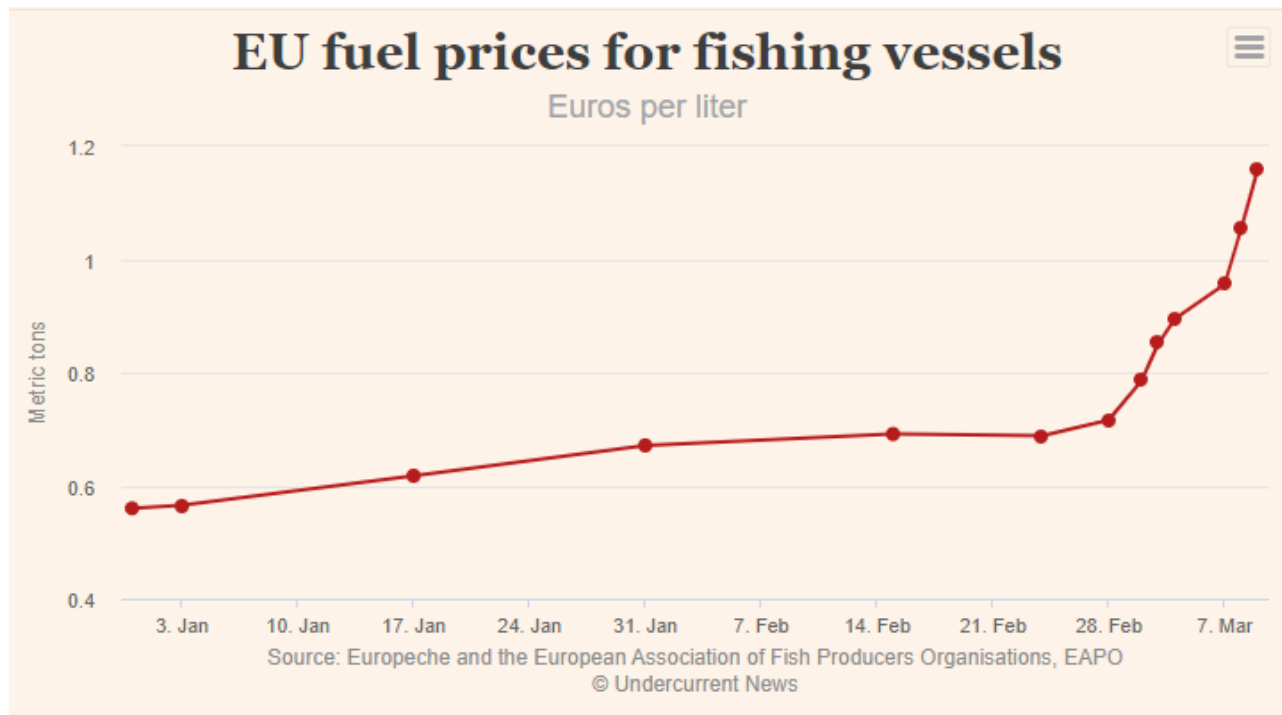
- Ukrainan suurimman lohentuojan varasto tuhoutui 12.maaliskuuta.
- Varastossa 4 miljoonaa kiloa pakastettua lohta



The warehouse was stocked with 4,000 tons of frozen fish set for distribution to the Ukrainian army. Photo: Universal Fish Company

EU kalastuslaivasto uhkaa pysähtyä ja romahtaa

- Polttoaineen hinta noussut 70% kahden viikon aikana
- Monet joutuneet lopettamaan kalastuksen kannattamattomana
- Toimintamenot nousseet pilviin.
- Komissiolta vaaditaan välitöntä tukea



Euroopan kalankasvattajien järjestön tiedonanto

14.3.2022

Yleiset muutokset:

- Rehuraaka-aineiden saatavuus heikkenee ja rehun, energian, hapen, kuljetusten hinnat nousevat. Inflaatio lisää myös muita kustannuksia.

Vaikutukset kalan kasvatukseen:

- Tuotantokustannusten raju nousu. Vähittäishinnat seuraavat myöhemmin perässä. Kasvattajat viiveen aikana maksumiehinä. Korkeat hinnat vähentävät kysyntää.
- Tuotannon kannattavuus romahtaa. Elävän kalan kasvatusprosessia ei voi kerralla pysäyttää, tuotannon sulkeminen vie aikansa ja liiketoiminnan uudelleenaloitus veisi ainakin 2 vuotta.
- Jos rehusta tulee pula, tuotantoa pitää supistaa. GMO soija käyttöön? Luomutuottajat voivat menettää sertifiointinsa, jos rehua ei ole saatavissa

Euroopan kalankasvattajien järjestön tiedonanto

14.3.2022

Toimenpide-ehdotuksia:

- De minimistukia pienille tuottajille
- EMKRV-tukia kompensoimaan sektorin tulon menetyksiä ja kustannusnousuja
- EU:n tulee varmistaa, ettei sisämarkkinoille muodostu kaupan esteitä
- Sähkön hinnan nousun rajoittaminen
- Lainsäädännöllisten esteiden poisto vaihtoehtoisten rehuraaka-aineiden käytössä
- Vähittäiskaupan asettamien rajoitteiden poisto (GMO-soija rehuissa)

Mitä pitäisi jatkossa mieltää?

Mietittävää

1. Akuuttien muutosten vaikutusten seuranta

- Energian, rehuraaka-aineiden ja ruoan hinnan nousun ja valuuttamuutosten vaikutukset kalatalouteen
- Miten muutokset vaikuttavat hallinnon ja yritysten suunnitelmiin
- Miten kalatalouden tuotannon jatkuvuus turvataan

2. Kalatalouden huoltovarmuuden varmistaminen

- Varautuminen kriisiin laajentumiseen
- Huoltovarmuuden suunnittelu ja suunnitelmien päivittäminen

Kiitos!